

Nastavni predmet : ZEMLJOPIS

Razred : I. (prvi)

Smjer : prirodoslovna gimnazija

Tjedni broj sati : 2

Godišnji broj sati : 70

CILJEVI I ZADAĆE :

Cilj je nastave zemljopisa da učenici steknu osnovno znanje o Zemlji, da upoznaju gospodarska, društvena i kulturna obilježja suvremenoga svijeta i uoče nužnost međusobne suradnje i ljudske solidarnosti u svijetu te da upoznaju i zavole domovinu Hrvatsku.

Omogućiti učenicima stjecanje osnovnoga znanja o Zemlji te shvaćanje značenja prirodnih elemenata (reljef, klime, vode, tlo, vegetacija) i društvenih pojava i procesa

(stanovništvo, prostorni raspored oblika njegove djelatnosti i naselja) u predočavanju gospodarske djelatnosti s gledišta suvremenoga značenja i procesa razvoja.

Omogućiti učenicima proširenje osnovnih znanja o geografskoj karti i navikavati ih da upotrebljavaju kartu i atlas u svakodnevnom životu.

Osposobiti učenike za uočavanje posebnosti osobina i različitosti stupnjeva međusobne povezanosti prirodne osnove i obilježja socijalnogeografske strukture u procesu društveno-geografske valorizacije regionalnih kompleksa.

Osposobiti učenike za promatranje i upoznavanje promjena u geografskoj stvarnosti, razvijati u njima sposobnosti kritičke raščlambe konkretnih situacija kao osnove mišljenja i poticanja, radi jačanja potrebe za uključivanjem u pozitivnu društvenu praksu u životu zajednice.

Upoznati učenike s geografskom stvarnošću na prostoru Hrvatske kako bi uočili njen položaj i ulogu u suvremenom svijetu,

-upoznati učenike s pojačanim procesom narušavanja kakvoće čovjekove okoline i prijemkom potrebom čuvanja okoline od daljnje degradacije, odnosno poboljšanja kakvoće ugroženih elemenata i lokaliteta,

- stalnom aktualizacijom geografskih nastavnih sadržaja razvijati u učenicima zanimanje za stalno praćenje geografske stvarnosti u zemlji i u svijetu te potrebu za samostalnim učenjem i stalnom geografskom izobrazbom.

OKVIRNI PROGRAM

Redni broj	Nastavna cjelina	Nastavni sadržaj
1.	Uvod	Najnoviji rezultati istraživanja i njihovo značenje za geografiju. Položaj Zemlje u Sunčevu sustavu i svemiru, njezina gibanja i posljedice : rotacija i revolucija, lokalno i zonalno vrijeme, datumsko granica, vrijeme i računanje vremena – kalendar, godišnja doba i toplinski pojasovi.
2.	Definicija, metode istraživanja i podjela geografije	
3.	Zemlja u Sunčevu sustavu i svemiru	
4.	Oblik i dimenzija Zemlje	Određivanje položaja na Zemlji. Način određivanja geografskih koordinata. Određivanje azimuta i kursa. Ortodroma i loksodroma. Orijehtacija na stupanjskoj mreži po koordinatnom sustavu horizonta i koordinatnom sustavu ekvatora.
5.	Predočavanje zemljine površine	Planovi i karte. Mjerenje udaljenosti i njihovo prenošenje na plan. Omjer i mjerilo. Kartografski znaci – način prikazivanja geografskih i drugih objekata na karti. Kartografske projekcije sfere površine na ravnu plohu, konformna projekcija, ekvidistantna, akvivalentna projekcija, konvencionalne projekcije prema geometrijskoj osnovi (valjkasta, stožasta i azimutna). Aerofotogrametrija i snimke Zemljine površine iz satelita. Reljefne karte. Topografski elementi: kota, izohipse, sjenčanje, kombinirano predočivanje. Opće i tematske karte. Tematski, nacionalni i svjetski atlasi. Nacrt naselja. Planovi. Kartografske mape. Originalne topografske i generalne topografske karte. Karte u svakidašnjem životu i međunarodnom upoznavanju i zbližavanju. Koristiti se geografskim kartama i posebno topografskim kartama.

6. Geološke osobine i reljef
Zemlje

Zemljina reljefnost, oblici i elementi reljefa, raščlanjenost, nagibi i dimenzije, čimbenici oblikovanja.

Endogeni proseci i reljef. Geofizičke i geološke osobine Zemlje. Osobine i razvoj litosfere, svjetska tektonika ploča i reljef Zemlje, Zemljina kora i njezin sastav (vulkanske, taložne i metamorfne stijene). Prošlost i razvoj Zemljine kore, fosili i način fosilizacije, geološke osnove evolucije života na Zemlji.

Endogeni pokreti i oblici (boranje, rasjedanje i epirogenetska gibanja), gosinklinalni razvoj, orogeneza, kratonizacija i oceanija). Vulkanizam i potresi te njihove posljedice. Minerali — svojstva, geneza i evolucija njihove posljedice. Minerali — svojstva, geneza i evolucija te njihov prostorni raspored.

Reljef oblikovan endogenim procesima — morfostrukture, borane, rasjedne i epirogene morfostrukture, magnetizam i reljef, planetarni reljefni oblici — megamorfostrukture, kontinenti, gosiniklinalne (prijelazne) oblasti, oceanski bazeni i srednjooceanski hrptovi.

Egzogeni (vanjski) procesi i reljef (egzogeni reljef), trošenje (fizičko i kemijski) stijena i reljef, padine, padinski procesi i reljef padina.

Fluvijalni procesi i reljefni oblici.

Marinski i jezerski

(limnički) procesi i oblici — obale, glacijalni, periglacijski procesi i oblici. Krš, krški procesi i oblici. Ekološki procesi i oblici. Utjecaj klime na oblikovanje reljefa — klimatološke oblasti.

7. Klima

Sastav i visina atmosfere. Insolacija i radijacija. Klimatski elementi.

Temperatura zraka. Dnevni i godišnji hod temperature zraka. Promjene u temperaturi i amplitude. Mjerenje temperature : termometri, njihovo prikazivanje; izoterme.

Vertikalne i horizontalne promjene temperature. Temperaturna inverzija.

Tlak zraka. Mjerenje tlaka zraka; barometar. Promjene tlaka s

visinom. Dnevno i godišnje kolebanje tlaka zraka. Raspored tlaka na Zemlji; izobare. Postanak, vrste i zonalna raspodjela vjetrova.

Apsolutna i relativna vlažnost zraka i njezino mjerenje; psihrometar i higrometar. Ishlapljivanje, zgušnjavanje i oblaci. Padaline, vrste padalina.

Padaline na Zemlji i u Hrvatskoj.

Klimatski modifikatori : geografska širina, raspored kopna i mora, reljef, atmosfera, morske struje, tlo i biljni pokrov, čovjek.

Zračne mase i fronta : ciklone i anticiklone.

Vrijeme i njegovo predviđanje .

Mjerenje vremenskih elemenata.

Sinoptičke karte. Vremenske prognoze.

Meteorološka služba. Glavni razredi klime : tropske kišne klime, suhe klime, umjereno tople kišne klime, snježno-šumske klime i snježne klime. Društveni utjecaji na klimu. Mikroklima .
Promjene klime. Značenje klime u životu.

8. Vode na zemlji

Svjetsko more. Oceani i mora. Oblici morske raščlanjenosti. Postanak morskih zavala. Glavna svojstva i dinamika morske vode. Gibanje morske vode: valovi, morske mijene, morske struje.

Led na moru. Život u moru. Društveno-gospodarsko i geopolitičko značenje mora. Suvremeni procesi litoralizacije.

Vode na kopnu. Podzemne vode. Riječni tokovi i riječni režimi. Jezera, močvare i bare. Postanak, vrste i nestajanje jezera. Svojstva jezerske vode.

Led na kopnu. Značenje kopnenih voda za život i gospodarsku djelatnost. Značenje voda i problematika njihove zaštite.

9. Tla

Tlo i čimbenici nastanka tla (neorganski čimbenici, organski , klimatski, geomorfološki, čimbenik vrijeme), pedogenetski procesi, opis i klasifikacija tla – njihova geografska rasprostranjenost, plodnost tla i njegovo značenje za društveno-gospodarski

10.	Život na zemlji	razvoj. Biljni pokrov, životinjski svijet, društveno-geografsko značenje biljnoga pokrova i životinjskoga svijeta, zaštita flore i faune.
11.	Prirodno-geografska područja	

DIDAKTIČKE UPUTE:

U temi o Zemlji i Sunčevu sustavu i svemiru težište je na upoznavanju prirodnih pojava određenih položajem Zemlje u svemiru, nagibom njezine osi prema ekliptici, njezinu položaju i kretanjima u Sunčevu sustavu, jer to snažno utječe na značajke i raznolikost geoprostora te na određivanje položaja na Zemlji.

U drugom temi programirani su najvažniji sadržaji za ovladavanje osnovama iz kartografije, kao prijeko potrebitom znanju suvremenoga čovjeka u svakidašnjem životu.

Programiranje gradiva u temama o sustavu Zemljine kore i njezinu reljefu omogućit će učenici da spoznaju Zemlju kao postojbinu čovjeka i da shvate odnose između endogenih sila i egzogenih procesa u jedinstvu i međuovisnosti u stvaranju reljefa na Zemlji kao cjelini i odgovarajućim regionalnim primjerima.

U temi o klimi programirani su klimatski elementi, klimatski modifikatori i klasifikacija klime da bi se shvatio utjecaj klime na fizičke i biološke zone geoprostora i uočila ovisnost čovjeka o klimi na Zemlji te njihova uloga i mikroklimatskoga razlikovanja prostora.

Poglavlje o vodama programirano je tako da se kompleksno obrađuju njihova svojstva i značenje u razdvajanju i povezivanju užih i širih geografskih cjelina te shvati njihova važnost kao element svjetskoga interesa.

Tema o životu na zemlji programirana je tako da se uoče osobine, nastanak i ovisnost tla i biljnoga pokrova o klimi i petrografskom sastavu te reljefu, kao i uloga čovjeka u izmjeni prirodnih i geografskih krajolika.

MATERIJALNI UVJETI:

- univerzalna učionica
- video učionica
- mogućnost kompjutorske obrade
- korištenje interneta (što škola ima)
- geografske karte (razno)
- videoteka
- stručna bogata biblioteka u vlastitoj školi

KADROVSKI UVJETI:

1. Profesor geografije

LITERATURA ZA UČENIKE I PROFESORE:

1. Zemljopis 5, Kalogjera Jelić, udžbenik, Školska knjiga, Zagreb
2. Zemljopis 5, Bognar, Juračić, Mihljević, Filipčić, udžbenik, Izdanje "PI"

Nastavni predmet : ZEMLJOPIS
Razred : II. (drugi)
Smjer : prirodoslovna gimnazija
Tjedni broj sati : 2
Godišnji broj sati : 70

CILJEVI I ZADAĆE :

Cilj je nastave zemljopisa da učenici steknu osnovno znanje o Zemlji, da upoznaju gospodarska, društvena i kulturna obilježja suvremenoga svijeta i uoče nužnost međusobne suradnje i ljudske solidarnosti u svijetu te da upoznaju i zavole domovinu Hrvatsku.

- promatranjem prirodne osnove i pojave društvenoga razvoja u zavičaju i zemlji upoznati učenike sa značajkama razvoja; te razvijati svijest o potrebi za uključivanjem u rad i društvenu djelatnost za napredak svoga zavičaja i naše zajednice,
- upoznati učenike s najvažnijima demografskim strukturama i procesima kroz regionalne raznolikosti, uvjetovane višeslojnim prostornim čimbenicima,
- razvijati sposobnost uočavanja prostornih zakonitosti regionalnoga uspoređivanja, uočavanja objektivno postojećih problema, predviđanja budućih promjena i razvijanja spoznaja o prostornom okruženju,
- razvijati sposobnost uočavanja i razumijevanja logičnoga i svrsishodnoga prostornog ustroja kao preduvjeta prostornoga planiranja,
- uputiti učenike u prostorne odnose suvremenih gospodarskih i političkih skupina u svijetu i u prostornu stvarnost suvremenog svijeta,
- upoznati učenike s pojačanim procesom narušavanja kakvoće čovjekove okoline i nužnom potrebom čuvanja okoline od daljnje degradacije, odnosno poboljšanja kakvoće ugroženih elemenata i lokaliteta,
- stalnom aktualizacijom geografskih nastavnih sadržaja razvijati u učenicima interes za stalno praćenje geografske stvarnosti u zemlji i u svijetu te potrebu za samostalnim učenjem i trajnijom geografskom izobrazbom.

OKVIRNI PROGRAM

Redni broj	Nastavna cjelina	Nastavni sadržaji
1.	Svjetski razvoj i regionalne posebnosti	
	Povezivanje svjetskoga gospodarstva i njegove posljedice	Pojava pretpostavke o oblicima svjetske povezanosti . Internacionalizacija proizvodnje i razmjene. Svjetski tijekovi kapitala, usluga i

informacija. Transnacionalne kompanije kao čimbenici internacionalizacije. Uloga ekonomskih integracija u svjetskom razvoju. Opće značajke i oblici integracija u svjetskom razvoju. opće značajke i oblici integracija. EZ, EFTA. Izvaneuropske integracije. Učinci ekonomskih integracija. Ustrojne promjene svjetskoga gospodarstva. Postindustrijsko društvo – širenje tercijalnih aktivnosti. Industrijalizacija slabije razvijenih zemalja. Pojava novih industrijskih zemalja. Geografske osnove ustrojenih promjena svjetskoga gospodarstva (litoralizacija i dr.). Svjetski razvoj i svjetski prometni sustav. Promet kao preduvjet i čimbenik svjetskoga razvoja . Pomorski i zračni promet. Integriranje kopnenoga prometa u svjetske tijekove. Osobito značenje telekomunikacijskoga prometa. Socijalno –geografske posljedice svjetskoga razvoja. Urbanizacija kao svjetski proces. Stadiji urbanizacije : primarna, sekundarna, tercijarna. Posljedice urbanizacije. Razvoj velikih aglomeracija. Svjetske migracije: selidbe i migracije visokokvalificiranih . Svjetska turistička kretanja.

2. **Nejednaki regionalni razvoj svijeta**

Problematika nejednakoga razvoja na svjetskoj razini. Pristup problemu. Kriteriji za utvrđivanje razvijenosti . Razvijene i slabije razvijene zemlje. Odnosi Sjever – Jug. Razlikovanje gospodarskih sustava: tržišni, mješoviti i planski. Politika otvorenoga i autakičnoga gospodarskoga razvoja. Socijalno – geografski aspekt nejednakoga regionalnog razvoja svijeta. Podjela društva po njihovim obilježjima: post-industrijska (tercijarna) industrijska i agrarna društva. Nejednaki regionalni razvoj na nacionalnoj razini. Važan činitelj : polarizirani gospodarski razvoj. Pojam pola razvoja i polarizacija. Osobine razvoja. Uzroci polarizacijskoga procesa. Regionalno razlikovanje na nacionalnoj razini: razvijene i manje razvijene regije. Kriteriji izdvajanja i politika razvoja. Tipovi problemskih regija.

3. Regionalni razvoj razvijenih zemalja i zemalja svjetskoga značenja

Primjeri visokorazvijenih zemalja

Europska zajednica- proces integracije i prostornoga ustroja. Regionalni razvoj i problemi. Njemačka-geografske posebnosti. Slabije razvijeni i granični krajevi. Francuska - geografska osnova i razlike. Razvoj velikoga Pariza i zaostajanje perifernih regija. Mjere uravnoteženoga regionalnog razvoja. Ujedinjeno Kraljevstvo - prosperitetne i manje prosperitetne regije. Kontrbacije . Rudarsko-industrijske regije. Jugoistok i veliki London. Italija – regionalni ustroj. Problemi Sjevera i Juga. Sjedinjene Američke Države – geografska osnova i snaga unutrašnjega gospodarskog razvoja. Svjetsko značenje Sjedinjenih Američkih Država. Posebnosti regionalnoga razvoja. Australija – problemi ustroja i prostora. Položaj u svjetskom gospodarstvu. Posebnosti regionalnog sustava.

Ostale zemlje svjetskog značenja. Rusija – čimbenici teritorija. Društveno-ekonomski razvoj i regionalni problemi. Rudarsko-industrije regije. Ekonomsko-planske regije. Kina - geografska osnova i posebnosti kineskoga razvoja. Problemi regionalnoga razvoja. Težišna područja i periferni krajevi.

4. Regionalni razvoj slabije razvijenih zemalja

Latinska Amerika: Prirodno-geografska osnova i prirodni resursi . Političko-teritorijalni ustroj. Razvoj izvoznih nacionalnih gospodarstva, monokulturna orijentacija. Industrijalizacija i urbanizacija nakon I. svjetskog rata. Migracije selo-grad i razvoj gradova. Monocentrični urbani sustavi. Centar –periferija regionalni sustavi. Zemlje s višim stupnjem gospodarskoga i socijalnog razvoja (Argentina, Brazil, Meksiko). Tipične nerazvijene zemlje (Bolivija, Peru i dr.). Afrika: Posebnosti prirodno-geografske osnove i društveno-gospodarskoga razvoja. Regionalne razlike : sjeverna Afrika, centralna Afrika, posebno Sahel , južna Afrika. Problemi nerazvijenih zemalja: prezaduženost, vrednovanje resursa , suša i glad, prometna izoliranost. Žarišta regionalnoga razvoja: rudarsko-industrijske regije u unutrašnjosti i središta razvoja na obali. Karakteristični

određenih položajem i ulogom žarišnih središta, odnosno značenjem regionalnoga sustava.

MATERIJALNI UVJETI :

Nastava će se odvijati u univerzalnoj učionici, a prema potrebi i u video i informatičkoj učionici. Za kvalitetno odvijanje nastave potrebne su : geografske karte, globus, video filmovi itd.

KADROVSKI UVJETI :

1. Profesor geografije
2. Diplomirani geograf
3. Diplomirani inženjer geografije

LITERATURA ZA PROFESORE I UČENIKE:

1. Geografija 3: Feletar, Stiperski, udžbenik, Izdanje FR

NAPOMENA: Sintezu sadržaja pojedinih nastavnih jedinica, (npr. Francuska – zemlje Beneluksa i sl.) moguća je u organiziranim višednevnim putovanjima (maturalno putovanje).

Nastavni predmet: Zemljopis
Razred: III. (treći)
Smjer: prirodoslovna gimnazija
Tjedni broj sati: 2
Godišnji broj sati: 70

CILJEVI I ZADAĆE :

Cilj je nastave zemljopisa da učenici steknu osnovno znanje o Zemlji, da upoznaju gospodarska, društvena i kulturna obilježja suvremenoga svijeta i uoče nužnost međusobne suradnje i ljudske solidarnosti u svijetu te da upoznaju i zavole domovinu Hrvatsku.

- omogućiti učenicima da steknu osnovno znanje o fizičko-geografskim osobitostima Hrvatske i shvate značenje prirodnih elemenata (reljef, klime, vode, tlo, vegetacija) i društvenih pojava i procesa (stanovništvo, prostorni raspored oblika njegove djelatnosti, naselja) u predočavanju gospodarske aktivnosti s gledišta suvremenoga značenja i procesa razvoja,
- osposobiti učenike da pomoću zemljovida Hrvatske uočavaju osobitosti geografskoga položaja Hrvatske na dodiru različitih prirodnih, etničkih, kulturnih, gospodarskih europskih regionalnih cjelina i pripadnost Hrvatske srednjoj Europi i Sredozemlju,
- stvarati navike za uporabu fizičko-geografskih, gospodarskih i drugih karata te atlasa Hrvatske u svakodnevnom životu,
- osposobiti učenike za uočavanje posebnosti osobina različitosti stupnjeva međusobne povezanosti prirodne osnove i obilježja socijalno-geografskoga ustroja u procesu društveno-geografske valorizacije regionalnih kompleksa,
- osposobiti učenike za promatranje i upoznavanje promjena u geografskoj stvarnosti, razvijati u njima sposobnosti kritičke analize konkretnih situacija kao osnove mišljenja i poticanja radi jačanja potrebe za uključivanjem u pozitivnu društvenu praksu i život zajednice,
- upoznati učenike s geografskom stvarnošću na prostoru Hrvatske kako bi uočili njen položaj i ulogu u suvremenom svijetu,
- promatranjem prirodne osnove i pojave društvenog razvoja u zavičaju i zemlji, upoznati učenike sa značajkama razvoja te razvijati svijest o potrebi za uključivanjem u rad i društvenu djelatnost zbog napretka svoga zavičaja i naše zajednice,
- upoznati učenike s pojačanim procesom narušavanja kakvoće čovjekove okoline i prijemkom potrebom čuvanja okoline od daljnje degradacije, odnosno poboljšanja kvalitete ugroženih elemenata i lokaliteta,
- stalnom aktualizacijom geografskih nastavnih sadržaja razvijati u učenicima zanimanje za stalnim praćenjem geografske stvarnosti u zemlji i u svijetu te potrebu za samostalnim učenjem i trajnom geografskom izobrazbom.

OKVIRNI PROGRAM

Red.br	Nastavna cjelina	Nastavni sadržaj
1.	Uloga geografskog položaja u gospodarskom razvoju	<ul style="list-style-type: none"> - Složenost geografskoga položaja Hrvatske na dodiru različitih prirodnih, etničkih, kulturnih i gospodarsko-političkih europskih regionalnih cjelina. - Gorski prag Hrvatske najpovoljniji prometni koridor između panonsko-podunavskoga i sredozemno-jadranskoga prostora. - Prostor Hrvatske i europska prometna mreža – prometna valorizacija Hrvatske i važniji prometni pravci.
2.	Veličina, granice i oblik teritorija	<ul style="list-style-type: none"> - Pregled prostornoga razvoja Hrvatske do turskih osvajanja. - Promjena površine i oblika teritorija u posturskom razdoblju. - Konačno formiranje granica i međunarodno priznavanje Republike Hrvatske. - Uočavanje prirodnih granica.
3.	Geomorfološka obilježja kao čimbenik prostornog uređenja i gospodarskog razvoja	<ul style="list-style-type: none"> - Reljefna obilježja i gospodarske mogućnosti primorskoga i gorskoga (krškog) područja Hrvatske i njihov utjecaj na uređenje prostora. - Reljefna obilježja i gospodarske mogućnosti panonskoga područja i njihov utjecaj na uređenje prostora. - Obilježja otoka i mogućnost gospodarskog razvoja.
4.	Klimatska, pedološka i vegetacijska obilježja kao čimbenik gospodarskog razvoja	<ul style="list-style-type: none"> - Klimatska i vegetacijska obilježja panonske i peripanonske Hrvatske i njihov utjecaj na gospodarske djelatnosti. - Klimatska i vegetacijska obilježja primorskog dijela Hrvatske i njihov utjecaj na gospodarske djelatnosti. - Klimatska i vegetacijska obilježja gorskoga dijela Hrvatske i njihov utjecaj na gospodarske djelatnosti. - Vrste tala u Hrvatskoj i njihovo gospodarsko vrednovanje. - Šumska područja Hrvatske i šumski fond. - Zakonom zaštićeni biljno-geografski objekti prirode.
5.	Jadransko more kao prirodna sredina i čimbenik povezivanja sa svijetom	<ul style="list-style-type: none"> - Prirodno-geografske osobine Jadranskoga mora. - Litoralizacija – svjetska gospodarska pojava i njeno značenje na jadranskim obalama i

- oblanom području Hrvatske.
- Ekološki problemi svjetskih i Jadranskoga mora.
  - Važnost voda na kopnu u opskrbi stanovništva, razvoju industrije, prometnoj povezanosti, energetskom iskorištavanju i navodnjavanju.
  - Energetske i plovidbene mogućnosti riječnih tokova u Hrvatskoj.
  - Posebnosti jezera u Hrvatskoj i njihovo gospodarsko značenje.
  - Zakonom zaštićeni hidrografski lokaliteti (Kopački rit, ušće Neretve, Plitvice, Krka i sl.) i problematika zaštite voda na kopnu.
6. Vode na kopnu i njihovo gospodarsko značenje
- Razvoj naseljenosti i razmještaj stanovništva u Hrvatskoj.
  - Prirodno kretanje stanovništva – opće obilježja i primjeri.
  - Biološki i gospodarski ustroj stanovništva Hrvatske.
  - Etnički, kulturni i religijski ustroj stanovništva Hrvatske.
  - Migracije stanovništva u Hrvatskoj, povijesni osvrt i suvremeni trendovi selo – grad...
  - Gospodarske i društvene posljedice depopulacije sela u Hrvatskoj i prevelike koncentracije stanovništva u manjem broju gradskih naselja.
  - Hrvatsko stanovništvo u Bosni i Hercegovini.
  - Hrvatske nacionalne manjine u susjednim zemljama.
  - Teritorijalno-političko uređenje kao odraz povijesnoga razvoja i nacionalnoga sastava.
7. Stanovništvo kao čimbenik gospodarskoga razvoja i prostornog uređenja
- Naselja i oblici naseljenosti – seoska naselja i njihova obilježja. Ruralni pejzaž i oblici i njihove preobrazbe.
  - Razvoj urbane mreže kao nositelja gospodarskoga, kulturnoga i političkog života, nodalno funkcionalna regionalizacija.
  - Geografske pretpostavke razvoja i funkcioniranja vodećih makroregionalnih središta.
  - Regionalna podjela Hrvatske.
  - Prostorno planiranje bitna pretpostavka vrednovanja razvojnih inicijativa pojedinih regija i prostora u cjelini te racionalnoga uređenja prostora s obzirom na suvremene potrebe rada, stanovanja i rekreacije.
8. Naselja i oblici naseljenosti

9. **Gospodarska obilježja
hrvatske**

- Stupanj i dinamika gospodarskoga razvoja cjeline i pojedinih dijelova Hrvatske, po vremenskim razdobljima.
- Suvremena gospodarska obilježja Hrvatske i komplementarno značenje gospodarskih mogućnosti panonskoga, jadranskoga i gorskog područja.
- Glavni energetske izvori, njihov prostorni razmještaj i naponi za njihovo korištenje.
- Razvoj, razmještaj i značenje rudarske i industrijske proizvodnje.
- Poljoprivredne grane te proizvodna područja i dinamika proizvodnje.
- Prometna povezanost u zemlji i povezanost sa svijetom.
- Uvjeti i razvoj turizma, dostignuća i perspektive.
- Glavna turistička područja i središta.
- Gospodarska i politička povezanost s Europom i svijetom (veze sa Ez, OUN, R.Z. Alpe-Jadran i sl.).

DIDAKTIČKE UPUTE

Prva nastavna tema posvećena ulozi geografskog položaja u gospodarskom razvoju, u kojoj treba ukazati na pripadnost Hrvatske srednjoj Europi i Sredozemlju te istaknuti značenje i složenost geografskoga položaja Hrvatske na dodiru različitih prirodnih, etničkih, kulturnih i gospodarsko-političkih europskih regionalnih cjelina, kao i ulogu gorskoga praga Hrvatske, kao najpovoljnijega prometnog koridora između podunavskoga i sredozemnoga prostora te važnije prometne pravce koji prolaze prostorom Hrvatske.

U drugoj temi težište je na veličini, granicama i obliku teritorija, gdje treba dati i povijesni osvrt na važnije promjene.

Reljefna obilježja i njihov utjecaj na gospodarske mogućnosti primorskoga, gorskoga (krškog) i panonskoga dijela Hrvatske čine posebnu temu.

U petoj temi treba obraditi klimatska i vegetacijska obilježja republičkoga prostora i njihov utjecaj na gospodarske, ali i sve naglašenije ekološke probleme, koji se očituju onečišćenjem atmosfere, sušenjem šuma i sl.

Posebna tema posvećena je fizičko-geografskim osobinama Jadranskoga mora, litoralizaciji i njenom značenju na jadranskim obalama i obalnom području Hrvatske, ekološkim problemima svjetskih i Jadranskoga mora i sl.

U šestoj temi treba odrediti važnost voda na kopnu u opskrbi stanovništva, razvoju industrije, prometnoj povezanosti, energetske iskoristavanju, navodnjavanju, energetske i plovidbenim mogućnostima riječnih tokova i jezera u Hrvatskoj te problema zaštite voda na kopnu.

Posebnu temu čine demografska obilježja Hrvatske u sklopu koje treba obraditi razvoj naseljenosti i razmještaj stanovništva u Hrvatskoj, prirodna kretanja stanovništva, biološki i gospodarski, etnički, kulturni i religijski ustroj stanovništva,

MATERIJALNI UVJETI:

- moderne ili klasične učionice,
- video-učionica,
- mogućnost kompjuterske tehnike (internet i sl.),
- geografske karte (razne),
- videoteka (postoji),
- bogata školska biblioteka sa stručnim knjigama i časopisima.

KADROVSKI UVJETI:

- VII stupanj (VSS) PMF, prof. geografije, ing. geografije

LITERATURA ZA PROFESORE I UČENIKE:

- Zemljopis 8, udžbenik: Rogić, Magaš, Školska knjiga, Zagreb
- Zemljopis, udžbenik: Marković-Vresk-Filipović, Geografija Hrvatske, "Znanje".